

Írta: Fábián Andrea

GYERMEKVÉDELEM, DILEMMÁK, FOGALMAK ÉS MÓDSZEREK

Ezzel a címmel jelent meg az 1999-es év elején, Kolozsváron, a Presa Universatara kiadásában Dr. Szamosközi Roth Mária, a kolozsvári Babes-Bolyai tudományegyetem Szociális Munka Tanszék adjunktusának a könyve.

Érdekes, könnyen olvasható és komplex olvasmánynak bizonyul e könyv, mely elsősorban tankönyvnek készült, de fontos információkat szolgáltat mindazon szakemberek számára, akik a gyermekvédelem területén dolgoznak.

A szerző maga két részre osztotta könyvének tartalmát. Az első rész, a „Bevezetés a gyermekvédelembe” több kisebb alfejezetet foglal magába, melyek révén a gyermekvédelem elméleti megközelítéseit térképezi fel. Részletesen bemutatja az erőszak különböző formáit (fizikai, lelki, szexuális erőszak), a gyermekek elhanyagolásával kapcsolatos elméleti és gyakorlati megközelítéseket, a gyermekek védekezési mechanizmusait, a gyermekek ellen elkövetett rossz bánásmódok tipológiáját, az erőszak esetén történő intervenciót, számos, a gyermekvédelemmel kapcsolatos hazai és nemzetközi kutatási eredményt.

A szerző külön hangsúlyt fektet a gyermekvédelem központi fogalmainak tárgyalására, magyarázatára (pl. erőszak, elhanyagolás, bántalmazás stb.), s kifejti azokat a dilemmákat, melyek olyan ellentmondásokból fakadnak, mint a szülői jogok és a gyermekek jogai, a családon belüli bensőséges viszonyok és a szociális munkás azon felelőssége, hogy beavatkozzon a gyermekek érdekében, a gyermekek esélyegyenlőséghez való joga a család szociális helyzetének különbözősége ellenére.

A gyermekvédelmi kategóriák leírásán túlmenően, a szociális diagnózis és az előrejelzés megkönnyítése érdekében a könyvben megtalálhatók mindazon jelek, melyek révén az erőszak valamely formájára következtetni lehet.

Az erőszak típusok pszichológiai jellegzetességeinek a leírása még inkább megerősíti azt, hogy bár a könyv a gyermekvédelemben dolgozók, tehát elsősorban szociális munkások számára készült, a szerző a jelenségek pszichológiai oldalára nagy hangsúlyt fektetett.

Az erőszak következményeivel kapcsolatosan a szerző kiemeli a sérülékenység, valamint a stresszel szembeni ellenállás problémáját.

Az utóbbi lehetőségeket a szerző az olyan családi sajátosságokra tereli, mint: a nem bántalmazó szülőkkel való viszony minősége, a nevelési módszerek rugalmassága, a bántalmazáshoz való megfelelő érzelmi viszonyulása a közvetlen környezetbeli felnőtteknek. A stressz okozta neurofiziológiai változások bemutatását, melyek a viselkedés szintjén válnak láthatóvá, a szerző a bántalmazás következményeinek súlyossága megértése végett tartja fontosnak. A bántalmazott gyermekek esetében alvási zavarok, hiperexcitabilitás, összpontosítási problémák, fokozott labilitás, öngyilkossági kísérletek figyelhetők meg.

A sérülékenység illetve az ellenállás problémái számos dilemmát jelentenek, olyanokat, melyekkel nap mint nap szembesülnie kell a segítőnek. A leggyakrabban talán a következő kérdések vetődnek fel: a gyermek helyzete tényleg annyira drámai, hogy elkerülhetetlen a családból való kiemelés, egyedi-e a bántalmazás előfordulása, vagy a rossz bánásmód megismétlődhet, tényleg annyira súlyos a helyzet, mint amilyenek a szociális munkás értékeli, vagy saját értékrendszere következtében látja annak.

Az első rész utolsó fejeztében az elhanyagolás legsúlyosabb formájával foglalkozik a szerző. Ezen belül alaposan elemzi azon okokat, melyek az intézetben elhelyezett gyermekek nagy létszáma mutatnak. Ez a nagy létszám a családi elszegényedéssel, a hiányos gyermekvédelmi struktúrákkal,

valamint azzal a ténnyel magyarázható, hogy Romániában mindeddig nem sikerült a nevelőszülőknek nagyobb teret biztosítani.

A gyerekek elleni erőszak és elhanyagolás fogalmainak tisztázása mellett a szerző bemutatja ezek előfordulásának gyakoriságát is.

A nemzetközi adatok mellett szerepelnek romániai adatok is, melyek bár hiányosak, sok tekintetben már összehasonlíthatóak a többnyire Egyesült Államokbeli adatokkal.

A második rész, „A gyermekek elleni erőszak és elhanyagolás romániai dimenzióinak kutatása” a család szociális helyzetének szempontjából közelíti meg a gyermekek sorsát.

Különálló kutatásokat foglal magában ez a rész, melyek közös témája a szegénység, valamint a gyermekek elleni erőszak és elhanyagolás előfordulása. A szerző saját kutatása is bemutatásra került, mely a témát különböző szempontok figyelembevételével vizsgálja, kiemelkedő helyet foglalván el a szülők anyagi helyzete és a gyermek iránti érzelmi kötődés kapcsolatának elemzése.

A kutatások, a szociológiai eszköztár felhasználása által, melyek a statisztikák alkalmazása segítségével még szemléletesebbé teszik a kapott eredményeket, arra hívják fel a szakemberek figyelmét, hogy a szegénység egyik legfontosabb tényezője a gyermekek sorsát illetően. A kutatási eredményeknek megfelelően Romániában a szegénység igen nagy arányokat öltött, s ennek következményeinek leginkább a gyermekek vannak kitéve.

Nagyon fontosnak találom megemlíteni azt, hogy a szerző párhuzamosan mutatja be a gyermekvédelemmel kapcsolatos romániai és nemzetközi törvényeket, kiemelve ezáltal azt a tényt, hogy Romániában, bár 1997 júniusa óta már elkezdődött „a nehéz helyzetben lévő gyermekekre” vonatkozó törvények megjelenése, a törvények gyakorlatba ültetése, illetve a modern, rugalmas gyermekvédelmi struktúrák kialakítása még nagyon az elején van.

Az elméleti és adatelemzési anyagot bőven kísérik eseteleírások, melyek megrököcsentik a gyermekvédelmen kívül dolgozókat, de el is gondolkoztatják az olvasót a szakember beavatkozásának lehetőségeiről és szükségességéről.

Dr. Roth Mária könyve, hiánypótló a hazai szakirodalomban, nem csupán a diákokhoz szól, akik számára, mint tankönyv készült, hanem mindazokhoz, akik szakmai érdeklődésük vagy más okból változtatni szeretnének a gyermekek sorsán.